

INESE
DZIESMAS ZANDERE
PAR LATVIJAS RAIMONDS
UPĒM PAULS

SONGS ABOUT LATVIAN RIVERS

Dziesmas par Latvijas upēm

Songs About Latvian Rivers

Raimonds Pauls, Inese Zandere

Jauniešu koris BALSIS

Youth Choir BALSIS

Ints Teterovskis

1. Salaca / The Salaca	2:34
2. Gauja / The Gauja	3:13
3. Lielupe / The Lielupe	3:15
4. Ogres siciliāna / Siciliana of the Ogre River	3:09
5. Irbe / The Irbe	2:28
6. Venta / The Venta	3:59
7. Daugava / The Daugava	3:41
8. Aiviekste. Jāņu rīts / The Aiviekste. Midsummer Morning	4:01
9. Upju lirika / River Poetry	5:58

TT: 32:18

Soloists: Viktorija Pakalniece (1), Arvis Ostrovskis (4), Laura Elizabete Godiņa & Dārta Bērziņa (5), Viktorija Pakalniece (8), Raimonds Pauls & Inese Zandere (9)

Recorded at: Riga Reformation Church,
October 13 & December 2, 2021
Recording producer: Normunds Slava
Editing, mixing, mastering: Normunds Slava
Booklet photos: Roberts Blaubuks, Lauris Viksne
Booklet text: Kristiāna Vaickovska
English translation: Amanda Zaeska
Cover design: Elīna Brasliņa
Booklet design: MegaZin
Executive producer: Egīls Šēfers
© BALSIS, © BALSIS, LMIC/SKANi 146, 2023

Mūzikas un mākslas attīstības fonds

BALSIS
www.balsis.lv

Mazā Gilde

LATVIJAS MŪZIKAS
INFORMĀCIJAS CENTRS

Kultūras ministrija

VALSTS
KULTŪRĀPĀTĪBAS FONDS

Trīs personību: dzejniece Inese Zanderes, komponista Raimonda Paula un diriģenta Inta Teterovska sinerģija albumā *Dziesmas par Latvijas upēm* ir pieturpunkts Jauniešu kora BALSIS īpašajā upju stāstā, kas aizsākās jau pirms desmit gadiem. Albumā ieskaņots mazāk zināms Raimonda Paula astoņu *a cappella* kordziesmu cikls ar Ineses Zanderes dzeju. Īpaša ir arī abu autoru klātbūtne – komponistam esot pie klavierēm un dzejniecei lasot – albuma pēdējā celiņā veidojas jauna *Upju lirika*.

Ints Teterovskis ir pārliccināts, kamēr Zandere rakstīs par upēm un kamēr jaunieši atsauksies latviešu kormūzikai, tikmēr pa šaurākām un platākām upēm BALSIS turpinās plūst uz plašākiem ūdeņiem.

Saruna ar dirigentu **Intu Teterovski**

Kā kora dziedātāja Jauniešu kori **BALSIS** savulaik pavadīju četrus brīnišķīgus gadus. **BALSIS** veido priekšstatu, kā netērēt lieki laiku un ko nozīmē kvalitatīvi pavadīts brīvais laiks. Atceros, kāda kora nometne notika ap vasaras saulgriežu laiku. Tajā reizē ārpus dziedāšanas mācījāmajos siet Jāņu sieru, cept pīrāgus, bija danči ar lauku kapelu. Savukārt ziemā bija pirtsvakari ar pāršanos un āliņģi lēkšanu. Ziemassvētku koncertos klausītāji tika cienāti ar dziedātāju ceptām piparkūkām un karsto dzērienu, visi kopā – koris un klausītāji – dziedāja iemīļotos Ziemassvētku korāļus. Un **BALSIS** nemainīgi notur arī dziedāšanas kvalitāti, ko apliecina rezultāti prestižākajos kora konkursos.

Int, kā tu domā, kādēļ jaunieši vairāk nekā trīsdesmit piecus gadus aizvien izvēlas **BALSIS?**

BALSIS ir mūžam mainīgas, bet jaunieši nemainīgi arvien grib labi dziedāt. Būtu jāprasa dziedātājiem, kāpēc izvēlas tieši **BALSIS**, bet visdrīzāk šis koris piesaista ar dažādību gan muzikālajos piedzīvojumos, gan sabiedriskajās aktivitātēs.

Uzreiz nāk prātā **BALSU moto: *Daudzas balsis, doma viena*, kas ir rinda no Pētera Barisona *Dziesmai šodien liela diena* ar Arvīda Skalbes tekstu. Ideālisms...maksimālisms... Tu aizrauj jauniešus doties līdzī reižēm pat mazliet trakos piedzīvojumos. Kopā apceļoti teju visi pasaules kontinenti: Eiropa, Amerika, Austrālija un pat Āzija. Realizēti dažādi sociālie projekti, tajā skaitā, labdarības akcijas: koncertu cikls *Siltie Ziemassvētki*, kurā klausītāji tika aicināti ziedot pašādītus cimdus un zeķes bērnam bērniem. Savukārt ciklā *Uzdāvinī pasauli* – bērnam bērniem tika dota iespēja ceļot uz kādu no Eiropas pilsētām, un vēl daudzi citi projekti. Bet šobrīd no gruvešiem par koncertzāli tiek atjaunota Īles baznīca.**

Kur tu projektiem rodi idejas?

Domāju, ka daudziem ir labas idejas, bet ne visi notic, ka tās var realizēt. Bet es ticu, ka cilvēks visu var izdarīt!

Vajag drosmi...

Drosme man ir izveidojusies jau par ieradumu. Piemēram, līdzās minētajām akcijām viena no pēdējām ir *BALSIS zīmju valodā*, kurā sadarbībā ar Latvijas Nedzirdīgo savienību ir izveidotas vienpadsmit* kormūzikas skaņdarbu vizualizācijas. Tas bija izaicinājums, jo mums tā ir jauna vide, ko atklāt sev, bet, galvenais, mēs varam kaut ko atklāt citiem.

*To skaitā arī šajā albumā iekļautā cikla dziesma *Venta*.

Vēl viens īpašs projekts ir kora braucieni pa Latvijas upēm. *Daugavas BALSIS*, *Lielupes BALSIS*. Pastāsti vairāk par to.

Jā, sākām ar *Daugavas BALSIS*, septiņu gadu laikā izbraucot visu Daugavu. Domai par upju braucieniem bija arī praktisks iemesls. Daudzi kori joprojām vasarās organizē nometnes, bet mūsdienās dziedātājus sapulcināt uz vairākām dienām līdz ar brīvību, ko sniedz personīgais auto, ir sarežģīti. Ar upju braukšanu ir tā, ka no rīta sākam vienā vietā, bet vakarā jau esam citā – nav īsti iespējas aizbraukt prom. Šie upju braucieni ir par kopābūšanu un Latvijas izzināšanu. Tā ir arī izcila pieredze dziedāt vietās, kur koncerti notiek reti. Brauciena *Daugavas BALSIS* septiņos gados nodziedāti teju septiņdesmit koncerti!

Un kā tas turpinās?

Tagad ir *Lielupes BALSIS*, ko šogad beigsim. Upju ceļā teju burtiski esam satikušies ar Raimonda Paula un Ineses Zanderes ciklu Upju dziesmas. Zandere mūs laipni uzņēma savā lauku mājā, kas atrodas Daugavas krastā. Tagad ir doma, ka jāizbrauc *Zanderes upes*, bet viņa tik raksta vēl un vēl... Redzēs, vai mums izdosies visas izbraukt. Nākamā upe plānota *Venta*.

Cikla *Upju dziesmas* vēsture meklējama Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos (2010). Dzejniecei Inesei Zanderei tika pasūtīnāts astoņu dzejoļu cikls, lai astoņi komponisti sacerētu katrs vienu cikla daļu korim *a cappella*. Viņa izvēlējās rakstīt par Latvijas upēm. Šie dzejoļi iepatikās arī Raimondam Paulam, un viņš vēlāk

sakomponēja mūziku visiem tekstiem. Raimonda Paula *a cappella* kordziesmu cikls daudziem ir pārsteigums, jo galvenokārt zināmas komponista atsevišķas kordziesmas ar pavadijumu, ir bērnu kora repertuārs un kora sabalsojumi, kas veidoti viņa estrādes žanra dziesmām.

Jā, Pauls ir viens no nozīmīgākajiem latviešu estrādes pianistiem un komponistiem-melodiķiem, bet mazāk pazīstams kā kormūzikas komponists. Un Raimonda Paula cikls man bija atklājums. Kopš zēnu kora laikiem atceros Paula kordziesmas kā ļoti skaistas, tomēr skaitā maz. *A cappella* cikli nu jau BALSU repertuārā ir regulāri – katru gadu cenšamies iestudēt kādu latviešu komponistu un dzejnieku ciklu, esam arī jaunu ciklu ierosinātāji. Esmu priecīgs, ka ir šāds Paula kormūzikas cikls. Jāsaka gan, ka ne visiem koriem ir pa spēkam to nodziedāt plašā diapazona dēļ, bet kopumā tā ir labskanīga kormūzika.

Upe kormūzikā diezgan daudz tiek apdziedāta latviešu tautas dziesmu apdarēs, piemēram, *Strauja, strauja upe tecē*, *Upe nesa ozoliņu*. Protams, arī ir komponista Mārtiņa Brauna *Saule, Pērkons, Daugava* ar Raiņa tekstu. Man īpaši ir Jāzepa Vītola *Upe un cilvēka dzīve* ar Krišjāņa Barona tekstu, turklāt tā vienmēr paliks atmiņā maestro Edgara Račevska vadībā... Katrai upei ir savs raksturs. Kāda ir tava upe?

Upei ir savs ceļš. Tevis izceltajā dziesmā upe ir avots, kas pārvar dažādus šķēršļus. Man upe ir ceļš – dzīvības dzīsla. Tu vari palikt uz vietas, bet vari ļauties straumei un doties uz priekšu. Neatkarīgi, vai upe paliek platāka vai šaurāka, tā ieplūst lielākos ūdeņos.

Dzejnieki un komponisti arī kā upes ved mūs uz plašajiem ūdeņiem. Šī albuma nesējstraume ir dzejniece Inese Zandere, kas ar *Upju dziesmām* sākotnēji aizrāvusi komponistu Raimondu Paulu, tad arī tevi un BALSIS.

Inese Zandere ir spēcīga rakstura un spēcīgu vārdu cilvēks. Priecājos, ka tik daudz esam bijuši kopā sarunās un ar viņas dzeju. Viņa noteikti ir viena no mūsdienu visspilgtākajām dzejniecēm, aktīva arī sabiedriskajā dzīvē. Zanderes dzeja mūzikā iekļaujas ļoti harmoniski, tāpēc daudzi komponisti izvēlas viņas tekstus. Man tuva ir viņas tēlu pasaule un salīdzinājumi, kā arī spēcīgi latviskais kods. Zandere ir izcila!

Jā, gan! Un Ineses Zanderes izcilību ir novērtējuši ne tikai Latvijā, bet visā pasaulē. Viņa ir starptautiski atzītās bērnu grāmatu izdevniecības *Liels un mazs* galvenā redaktore, kā arī vairāku balvu nominante un ieguvēja (*Literatūras gada balva, Starptautiskā Jāņa Baltvilka balva, Baltijas asamblejas balva, Lielā mūzikas balva* un citas). Zanderes tekstus ir izmantojuši vairāki pasaulē labi zināmi latviešu komponisti: Ēriks Ešenvalds, Pēteris Vasks, Arturs Maskats, Andris Dzenītis un daudzi citi. Ar viņas libretu tapuši vairāki skatuviskie opusi: Jēkaba Nīmaņa kameropera *Līsistrates atgriešanās*, Jāņa Lūsēna mūzikls *Sniega karaliene*, vairāku autoru komponētā *Kartupeļu opera*, Ērika Ešenvalda opera *Iemūrētie*, kā arī Valta Pūces kordziesmu cikls *Gadalaiku dziesmas*.

Rezumēsīm šo sarunu. Jauniešu koris BALSIS tavā vadībā ir ierakstījis un izdevis jau astoņpadsmit albumus. Ar ko šis ir īpašs?

Šis ir ļoti gaidīts albums. Nu jau ir vairāki kora sastāvi, kas ir dziedājuši ciklu *Upju dziesmas*. Nemitīga sastāva maiņa ir jauniešu kora specifika, bet tā rada arī jaunas muzikālās idejas. Un tas ir brīnišķīgi, ka katru reizi katra dziesma atklājas no jauna – citā krāsā, citā sajūtā. Esmu priecīgs un pateicīgs jauniešiem, ka viņi uzticas latviešu kormūzikai un ne tikai grib, bet arī spēj iedzīļināties un izcili atskaņot to. Man ļoti patīk veidot jaunu repertuāru, bet pie šī cikla mēs atgriežamies regulāri un turam to kora pamatrepertuārā.

Ar diriģentu sarunājās Kristiāna Vaickovska

Jauniešu koris BALSIS vairāk nekā trīsdesmit piecus gadus (dibināts 1987. gadā) apliecina neuzdošu māksliniecisko kvalitāti, iegūstot autoritāti kora vidū gan Latvijā, gan ārpus.

Radošā pieeja *a cappella* kormūzikas atskaņošanai katru koncertu padara par notikumu, ko apliecina saņemtās divdesmit piecas starptautiskās godalgas. BALSU izpildījumā latviešu kormūzika tiek skandēta no Eiropas līdz pat Ķīnai, Austrālijai un ASV. Koris vienlīdz atbildīgi uzstājas gan pilsētā, gan dabas koncertzālēs; gan starptautiskos kora festivālos un konkursos (*Lund Choral Festival 2012* Zviedrija; pasaules kora EXPO 2015 Makao, Ķīna; Eiropas GRAND PRIX 2004, 2017 un citur); gan dalot skatuvī ar slaveniem vokālajiem ansambļiem: *The King's Singers* (2008), *Voces8* (2022).

BALSU atvērtība un dziedātprieks aizrauj klausītājus labiem mērķiem – realizētas neskaitāmas labdarības akcijas un sociālie projekti, īpaši palīdzot bērnam bērniem un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (*Siltie Ziemassvētki, Uzdevini pasauli, BALSIS zīmju valodā* un citi projekti).

BALSIS teju divdesmit piecus gadus vada enerģiskais un harismātiskais diriģents, Vispārējo latviešu Dziesmu svētku virsdiriģents Ints Teterovskis (1972), kura vadībā katru gadu koris sniedzis aptuveni septiņdesmit koncertus, kā arī ieskaņoti teju divi desmiti albumu. BALSIS ar Teterovski regulāri rosina komponistu jaunradi, īpaši izceļot kordziesmu cikla žanru. Koris labprāt iesaistās eksperimentālos un laikmetīgos projektos, kā arī uzstājas ārpus ierastiem koncertvietu apstākļiem: tirgos, dzelzceļa stacijās, gāzes tvertnēs, uz upēm...

Kā atzīst dziedātāji, BALSIS ir dzīvesveids ar moto: Daudzas balsis, doma viena! www.balsis.lv

Inese Zandere (1958) ir latviešu dzejniece, publiciste un redaktore, bērnu grāmatu autore un izdevēja. Pēc Zanderes dzejas uzņemtas vairākas animācijas filmas, dzejnieces tekstus bieži izmanto komponisti. Kā scenāristei un libretistei tapuši muzikāli iestudējumi un uzvedumi. Par devumu literatūrā saņēmusi augstāko valsts apbalvojumu – Triju Zvaigžņu ordeni (2008). Saņēmusi Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Atzinības rakstu par spilgtu ieguldījumu Latvijas literatūrā, bērnu literatūras un ilustrācijas attīstībā Latvijā (2018). www.lmic.lv/zandere

Raimonds Pauls (1936) ir viens no slavenākajiem Latvijas komponistiem un pianistiem, kura mūzikā savienojas latviešu tautas mūzikas intonācijas, džeza, blūza, rokenrola, franču šansona, vācu šlāģera un tautiskāsziņģes intonācijas. Pauls radījis visiem interesantu un ārkārtīgi demokrātisku mūziku. Pēc sešdesmito gadu spožās džeza pianista un komponista karjeras, Raimonds Pauls par savu galveno izteiksmes formu izraudzījies dziesmu, vienlaikus darbojoties arī muzikāli skatuviskos darbos – mūziklos un dziesmuspēlēs. Spožs savu darbu interprets pie klavierēm; ar neticamu intuīciju apveltīts producents, kas savām dziesmām allaž spēj atrast jaunus izpildītājus. www.lmic.lv/pauls

The synergy on this album between three personalities – poet Inese Zandere, composer Raimonds Pauls and conductor Ints Teterovskis – has become one of the ports of call in the BALSIS Youth Choir’s “river story”, a special journey that it embarked on already a decade ago. *Songs About Latvian Rivers* features a lesser-known cycle of eight a cappella choral songs composed by Pauls with poetry by Zandere. Also special is the participation of both artists – with Pauls at the piano and Zandere reading – on *River Poetry*, the last track on the album.

Teterovskis is convinced that as long as Zandere continues writing about rivers and as long as young people respond to Latvian choral music, BALSIS (which means ‘voices’ in Latvian) will continue to flow along smaller and larger rivers to wider waters.

A conversation with conductor **Ints Teterovskis**.

I spent four wonderful years as a singer in the BALSIS Youth Choir. BALSIS provides a vision for how to use one's time productively and what "quality leisure time" can mean. I remember attending a choir camp around the time of the summer solstice. In addition to singing, we learned how to make Midsummer cheese, baked pierogi and danced folk dances to music played by a traditional rural band. In winter, we had sauna evenings complete with birch-leaf whisks and jumping in ice-cold water. At our Christmas concerts, we treated audiences to hot drinks and homemade gingerbread cookies, and everyone – the choir and listeners – sang their favourite Christmas carols together. Additionally, BALSIS has always maintained a high quality of singing, confirmed by its results in the most prestigious choir competitions.

Why do you think young people have been choosing BALSIS for more than thirty-five years?

BALSIS is ever-changing, but what doesn't change is the fact that young people want to sing well. You would have to ask the singers themselves why they specifically choose BALSIS, but I would assume it's probably the diversity in musical adventures as well as social activities that attracts them.

The choir's motto immediately comes to mind – "Many voices, one thought" – which is a line from the song *Today is a Grand Day for Song*, composed by Pēteris Barisons with lyrics by Arvīds Skalbe. Idealism... Maximalism... You inspire young people to come along on various adventures, some of them even slightly crazy. Together you've travelled to several continents: Europe, America, Australia and Asia. You've

carried out a variety of social projects, including charity campaigns, such as the *Warm Christmas* concert series, in which audiences were invited to donate knitted mittens and socks to children in orphanages, and the *Give the World* series, which gave children in orphanages the opportunity to travel to various European cities. And currently, the church in Īle is being fully restored into a concert hall.

Where do you get the ideas for your projects?

I think lots of people have good ideas, but not everyone believes that they can be realised. But I believe that people can do anything!

It takes courage...

Courage and boldness have become a habit for me. For example, in addition to the above-mentioned campaigns, one of our most recent ones is the *BALSIS in Sign Language* campaign, in which eleven visualisations of choral music (including the song *Venta*, which appears on this album) have been created in collaboration with the Latvian Association of the Deaf. That was a challenge, because it was a new environment for us, but most importantly, with this project we also help others discover something new.

Another special project is the choir's raft trips on Latvian rivers. *BALSIS of the Daugava*, *BALSIS of the Lielupe*. Tell us more about them.

Yes, we started with *BALSIS of the Daugava*, travelling the length of the Daugava River over the course of seven years. There was also a practical reason for this idea of river journeys. Many choirs still organise summer camps for their members, but nowadays, with the freedom that private automobiles give us, it's difficult to gather all the singers together in one place for several days. But the thing with river journeys is that we start out in one place in the morning, and by evening we're in another place – there's really no option of leaving halfway through.

These river journeys are about spending time together and exploring Latvia. They also give us great experience of singing in places where concerts are rare. As part of *BALSIS of the Daugava*, we've given almost seventy concerts in seven years!

And how is the project continuing?

Now we have the *BALSIS of the Lielupe* project, which we will finish this year. With these river journeys, we more or less literally met the *River Songs* cycle by Raimonds Pauls and Inese Zandere in person. Zandere even welcomed us in her country home on the banks of the Daugava River. We're now thinking about rafting along all of *Zandere's rivers*, but she keeps writing more and more... Time will tell if we manage to travel along all of them. For our next river, we've selected the *Venta*.

The *River Songs* cycle can be traced back to the 2010 Latvian School Youth Song and Dance Festival. Zandere was commissioned to write a cycle of eight poems, for which eight composers would then each compose music for a cappella choir for one part of the cycle. She chose to write about Latvia's rivers. Pauls, for his part, took a liking to the poems and later composed his own music for all eight poems. This a cappella choral cycle by Pauls came as a surprise to many, because he is better known for his choral songs with accompaniment as well as his repertoire for children's choirs and choral arrangements of his own songs in the popular-music genre.

Yes, Pauls is one of the most important Latvian stage pianists and melodic composers, but

he is less well known as a composer of choral music. This cycle of his was a discovery for me, too. Since my days of singing in a boys' choir, I remember Pauls' choral songs as very beautiful but few in number. A cappella cycles are now a regular part of the BALSIS repertoire – we try to prepare a cycle by Latvian composers and poets every year, and we also promote the composition of new cycles. I'm glad that such a cycle of Pauls' choral music exists. But I have to say that not all choirs are able to sing it due to its wide range; overall, however, it's very harmonious choral music.

There are quite a few choral arrangements of Latvian folk songs that centre on the theme of a river, such as *Strauja, strauja upe tecēj'* (The River Flowed Swiftly) and *Upe nesa ozoliņu* (The River Carries the Oak). Of course, there's also *Saule, Pērkons, Daugava* (Sun, Thunder, Daugava) by composer Mārtiņš Brauns with lyrics by Rainis. *Upe un cilvēka dzīve* (The River and the Life of Man) by Jāzeps Vītols with lyrics by Krišjānis Barons holds particular significance for me, and I'll always remember it under the direction of maestro Edgars Račevskis... Every river has its own character. What does the river mean to you?

A river has its own path. In the Vītols song you highlighted, the river is a small spring that grows to overcome various obstacles. For me, the river is a path, the life force. You can remain in one spot, or you can surrender to the current and move forward. No matter whether the river gets wider or narrower, it always flows into bigger waters.

Like rivers, poets and composers also lead us to vast waters. The main current of this album is provided by poet Inese Zandere, who initially captivated composer Raimonds Pauls with her *River Songs*, and then also captivated you and BALSIS.

Zandere is a person of strong character and powerful words. I'm glad that we've been able to spend so much time together in conversation and with her poetry. She is certainly one of the most brilliant poets of our time, and she is also active in public life. Her poetry fits very harmoniously with music, which is why many composers choose her texts. I feel an affinity with her world of images and comparisons as well as her strong Latvian "code". Zandere is great!

Yes, she is! And her excellence has been recognised not only in Latvia but also abroad. Zandere serves as the editor-in-chief of the internationally renowned children's book publishing house *Liels un mazs*; she is also a nominee and winner of several awards (Annual Latvian Literature Award, International Jānis Baltvilks Prize, Baltic Assembly Prize, Latvian Grand Music Award, etc.). Her texts have been set to music by several well-known Latvian composers, including Ēriks Ešenvalds, Pēteris Vasks, Arturs Maskats and Andris Dzenītis. She has also written librettos for works for the stage – Jēkabs Nīmanis' chamber opera *The Return of Lysistrata*, Jānis Lūsēns' musical *Snow Queen*, *The Potato Opera* by several different composers, Ēriks Ešenvalds' opera *The Immured* – as well as lyrics for the choral cycle *Songs of the Traditions of the Seasons* by Valts Pūce.

Let's summarise this conversation. Under your leadership, the BALSIS Youth Choir has recorded and released eighteen albums. What makes this one special?

This is a very long-awaited album. Several "generations" of our choir have already sung the *River Songs* cycle. A constantly changing line-up is characteristic of youth choirs, but this also generates new musical ideas. It's wonderful that every time we learn a song anew, we rediscover it – in a different colour, with a different feeling. I'm happy and grateful to these young people that they trust Latvian choral music and not only want to but are also capable of immersing themselves in it and performing it brilliantly. I love developing new repertoire, but we regularly come back to this cycle and keep it in the choir's core repertoire.

Kristiāna Vaickovska spoke with the conductor.

For more than thirty-five years, **the BALSIS Youth Choir** (founded in 1987) has been proving its enduring artistic quality and has gained respect and recognition among choirs in Latvia and abroad.

The choir's creative approach to a cappella choral music makes every concert an event, as evidenced by the twenty-five international awards it has received. BALSIS has performed Latvian choral music from Europe to China, Australia and the United States. The choir performs with equal dedication in urban as well as natural concert halls, at international choral festivals and in competitions (such as the Lund Choral Festival in Sweden, 2012; the World Choral Expo 2015 in Macau, China; the European Grand Prix for Choral Singing, 2004 and 2017; and more), and when sharing the stage with world-renowned vocal ensembles such as The King's Singers (2008) and Voces8 (2022).

The singers' unmistakable openness and joy of singing also motivates listeners to contribute to good causes. BALSIS has realised countless charity campaigns and social projects, with a particular focus on helping children in orphanages and people with special needs (for example, *Warm Christmas*, *Give the World*, *BALSIS In Sign Language* and other projects).

The energetic and charismatic conductor Ints Teterovskis (1972), who has also served as a chief conductor of the Latvian Song Festival, has led BALSIS for almost twenty-five years. Under his leadership, the choir has given about seventy concerts each year and has recorded more than a dozen albums. Teterovskis and the choir regularly encourage new works by composers, with a particular focus on the genre of the choral song cycle. Balsis enjoys engaging in experimental and contemporary projects and also performs at less-conventional venues, such as markets, railway stations, gas stations, on rivers...

According to the singers, Balsis is a way of life with the motto "Many voices, one thought!"

www.balsis.lv

Inese Zandere (1958) is a Latvian poet, editor, children's book author and publisher. Her poetry has been the subject of several animated films, and her texts are often set to music by composers. She has also been involved in musical productions and plays as a scriptwriter and librettist. For her contribution to literature, Zandere received the Order of the Three Stars (2008), the highest state award in Latvia. She has also received a Certificate of Recognition from the Ministry of Culture of the Republic of Latvia for her outstanding contribution to Latvian literature and the development of children's literature and illustration in Latvia (2018).

www.lmic.lv/zandere

Raimonds Pauls (1936) is one of the best-known Latvian composers and pianists. Combining elements of Latvian folk music, jazz, blues, rock and roll, French chanson, German schlager and popular music, his work is inclusive, accessible and interesting for all listeners. After a brilliant career in the 1960s as a jazz pianist and composer, Pauls chose the song genre as his main form of expression, while also applying his talents to musical works for the stage, such as musicals and musical comedies. He is a brilliant interpreter of his own works at the piano; he is also a music producer with incredible intuition and an ability to always find the best new performers for his songs.

www.lmic.lv/pauls

Salaca (Atbalss)

Straume tek čakla... akla... akla...
Udeņu plauksta... auksta... auksta...
Gaisma tik gausa... ausa... ausa...
Galotnes zilgas... ilgas... ilgas...

Man mutē vārds un zieds ir manā rokā –
es laižu baltu ziedu Salacā
un baltu vārdu sviežu klusumā,
lai mežu gali manu balsi loka.

Nem, Salaca, un glabā atbalsi
kā burtiece šo vārdu Dieva laisto,
šo valodu kā zemes ziedu skaisto
vēl tad, kad balsi laiki aizmirsis.

Kad zudis balss, kad dziesma apklusis,
vēl skanēs atbalss gadu simtiem krāta –
no Skaņākalna vēji atnesis
tad mūsu dziesmu, valodu un prātu.

The Salaca (Echo)

The river flows briskly... blindly... blindly...
The hand of the water... cold... cold...
The light now dawns... slowly... slowly...
The treetops blue... with longing... longing...

With a word in my mouth and a flower in my
hand –
I release the white flower into the Salaca
and throw the white word into the silence,
so the tips of the forests may inflect my voice.

Dear Salaca, take this word crafted by God,
this language as beautiful as the flowers of Earth,
and, like an oracle, preserve it in an echo,
even after time forgets the voice itself.

When that voice is gone, when the song goes
silent,
the centuries-old echo will remain –
the winds of Skaņākalns Hill will then bring
back
our song, our language, our thoughts.

Gauja

Noliecies pār Koivas alksni līku,
igaunis met akmentiņu sīku
taisni baltai
Gaujas smilšu sērei plaukstā,
taisni sirdi
pavasara nesalauztā.
Upe atvars, upe aizslēgts noslēpums,
upe atver,
upe atver sirdi mums.

Lejup
pa likteni
kā lapa norauta.
Augšup
pa likteni
kā zaļa līdaka.

Lejup
pa likteni
kā laiva aiznesta.
Augšup
pa likteni
kā balta šlakata.

Atstāj mīlestību ziemeļos,
trisreiz loku met
un trīsreiz atgriežas,
atstāj mīlestību ziemeļos –
bēg un atpakaļ vairs neskatās.

Gauja, zili zaļā zīlniece,
plaukstā nenotverta līnija,
līdz ar pirkstu velkot brīnījos –
vienas dzīves tādai upei nepietiks!

Varbūt vienas jūras nepietiks,
kad līdz ziemeļiem tiks pavasara glāsti...
Nogrimst nepateiktais akmentiņš,
straumē izkūst mīlestības stāsti.

The Gauja

Leaning over the twisted alder of the Koiva,
an Estonian throws a small stone
straight into the white palm
of the Gauja's sandbank,
straight into the heart
unbroken by spring.
The river a whirlpool, the river a locked secret,
the river opens,
the river opens its heart to us.

Downriver
along destiny,
like a torn-off leaf.
Upriver
along destiny,
like a forest-green pike.

Downriver
Along destiny,
like a boat blown away.
Upriver
along destiny,
like a white water spray.

Leaving love in the north,
Turning thrice
and returning thrice,
Leaving love in the north –
it flees and never looks back.

The Gauja, the blue-green fortune-teller,
a line uncaught in the palm of the hand,
I trace it with my finger and wonder –
one lifetime is not enough for such a river!

Maybe one sea won't be enough
when the caresses of spring reach the north...
The unsaid stone sinks,
the stories of love melt away in the stream.

Lielupe (Sudraba māšas)

Rudās un gaišās,
un tumšmātes nopietnās -
upītes mājup no Lietuvas sūtītās
samulst un klaidā pa Zemgali klist,
sensenās takas vairs nepazīst –

Sesava, Vircava, Iecava, Svitene,
Tērvete, Platone, Eleja, Auce,
Mīsa un Vilce, Īslīce, Bērze,
Mēmele, Mūsa un Svēte.

Zemgales upītes, mati pār pleciem un
rāvā sabristās kājas,
sudraba gredzenā savītas kopā, ieaustas
plūdu segā,
klauvē pie durvīm vientuļās mājās,
prasa uz Lielupi ceļu.

Sudraba māšas saulrietos degošos
savu tikšanās svin,
upītes, zobeniem izsukātas,
ko Lielupe bizē pin.

Lielupe, es tavā plašumā
laiva, kas nemeklē salu,
saules laiva, kas vakaros brauc
tālāk par atmiņas malu.
Aiznes zaudēto, aiznes zūdošo, -
lielā upe, kas nebaidās palu,
es tevi lūdzos kā Māti it visam,
kam sākuma nav un gala.

The Lielupe (Silver Sisters)

The ruddy and the light,
and the serious brunettes –
disoriented, the rivers sent home from Lithuania
roam the expanses of Zemgale,
the ancient paths they no longer know.

The Sesava, Vircava, Iecava, Svitene,
The Tērvete, Platone, Eleja, Auce,
The Mīsa and Vilce, the Īslīce, Bērze,
The Mēmele, Mūsa and Svēte.

The small rivers of Zemgale, hair down their
shoulders and legs wet from the marsh,
woven together in a silver ring, wrapped in a
blanket of floods,
knock at the door of a lonesome home,
and ask the way to the Lielupe.

The silver sisters celebrate their meeting
in the burning of the sunset –
the small rivers, brushed by swords,
which the Lielupe weaves into a braid.

Lielupe, in your vastness I am
a boat that seeks no island,
a boat of the sun that sails every evening
beyond the edge of memory.
Carry away the lost, the fading –
oh, great river that fears no flood,
I pray to you as the Mother of all
that has no beginning and no end.

Ogres siciliāna

Ogres ūdensroze sirgst
Garā vientuļības kātā,
Vāzē grūtsirdīgi mirkst
Noplūkta un apdziedāta...

Sapna līcī viņa spirgs,
Gludiem lēpju svārkiem klāta,
Straumes matos zelta zvīrgzds,
Spāre vēja dancināta.

Ēnu metīs bērza pirksts,
Virmos Ogre, vēja rāta,
Un pie sirds būs otra sirds
Lakstīgālām piepogāta...

Ūdensrozēs sapnis irs,
Vasara būs nodziedāta.
Upē dejo saules mirgs,
Dzīve rīt pēc sava prāta.

Siciliana of the Ogre River

The water lily of the Ogre wilts
on a long stem of loneliness,
as it soaks, despondent, in a vase,
plucked and sung about...

In the bay of dreams she will rouse,
covered in a skirt of smooth lily leaves,
golden gravel in the stream's hair,
a dragonfly danced by the wind.

The birch will cast a shadow,
the Ogre will shimmer, scolded by the wind,
and one heart will join the other,
linked by the song of nightingales...

The water lily's dream will unravel,
Summer will have been exalted.
The sun's glitter will dance in the river,
Life will take its course.

Irbe (Vārdnīca)

Irbe, Irve, valgā virve,
smiļšu zaņa, ūdens virma,
meta vārdam valgu ciešu,
cirta saknē vēja cirvi,

meža valku, mezglā sietu,
velk caur kangaru un vīgu,
līdz pat lielās jūras vidum
mani dzen kā baļķi cietu.

minā līb joug
minā līb mer
minā līb joug
minā līb mer*

Brienu vārdnīcā, ko viņi smiltīs raksta,
peldu valodā, ko jūrā klusē zivis,
Irbe, Irve – viena upe, divi krasti,
esmu viens, bet upe zin, ka divi.

ōvātō rōkandō ōvātō rōkandō ōvātō
rōkandō
lieudō unnō**

* es būšu upe
es būšu jūra
es būšu upe
es būšu jūra
(lībiešu val.)

** tecēt runāt tecēt runāt
atrast aizmirst
(lībiešu val.)

The Irbe (Dictionary)

The Irbe, the Irve, cord in hand,
the whistle of sand, the ripple of water,
threw the taut cord to the word,
hewed at the root with the axe of the wind,

it pulls the knotted forest stream
through the eskers and valleys,
driving me like a hard log
to the middle of the great sea.

minā līb joug
minā līb mer
minā līb joug
minā līb mer*

I wade in the dictionary the waves write in sand,
I swim in the language the fish keep in silence,
The Irbe, the Irve – one river, two banks,
I am one, but the river knows I am two.

ōvātō rōkandō ōvātō rōkandō ōvātō
rōkandō
lieudō unnō**

* I will be the river
I will be the sea
I will be the river
I will be the sea
(in Livonian)

** flowing speaking flowing speaking
speaking
finding forgetting
(in Livonian)

Venta

H. L. piemiņai

Pie Skrundas Venta man garām plūst
Kā doma dziļa un lēna.
Kas gremdēts – grimst.
Kas lauzts – lai lūzt.
Vēsa ir Kurzemes ēna.

No saules krasta, kur dzīve rit
Tik raiba kā plavas āda,
Kas skrējis – skrien, kas bridis – brien,
Kas Ventas krastā paliek viens,
Tam ēna ceļu rāda.

Viņš runā klusi – kā man, kā sev,
Kā vakara miglai rēnai,
Pie Skrundas, kur Venta garām plūst
Kā doma dziļa un lēna:

Laid manu dvēseli upē
Un kā laivu ir,
Cel mani pāri sapnim,
Kas sauli un aizsauli šķir.

Zaļi vēl rudzu graudi,
Dābola trejlapis vīst,
Pārcēlāj, tā mana nauda,
Cel mani pāri drīz.

Pie Skrundas Venta man garām plūst
Kā doma dziļa un lēna.
Kas gremdēts – grimst.
Kas lauzts – lai lūzt.
Vēsa ir Kurzemes ēna.

The Venta

In memory of H. L.

At Skrunđa, the Venta flows by me
Like a thought deep and slow.
What is sunk, sinks.
What is broken, let it break.
The shadow of Kurzeme is cool.

From the sunny shore, where life passes
As brightly as a meadow's skin,
Who has run, runs. Who has waded, wades.
Who remains alone on the Venta banks,
To him the shadow shows the way.

He speaks softly – to me, to himself,
And to the tepid evening mist,
At Skrunđa, where the Venta flows
Like a thought deep and slow:

Release my soul into the river
And row it like a boat,
Carry me across the dream
That separates the sun and the realm beyond.

The rye grains still green,
The trefoil clover fading,
It's my money, ferryman,
Take me across soon.

At Skrunđa, the Venta flows by me
Like a thought deep and slow.
What is sunk, sinks.
What is broken, let it break.
The shadow of Kurzeme is cool.

Daugava

Daugava zvēru izraktā,
Debesu piepildītā,
Daugava melnā vakarā
Un jauna likteņa rītā.

Daugava gabalos sacirstā,
Upe ar betona rētām,
Daugava, cilvēku aizbērtā,
Atmiņa nogremdētā.

Daugava zvaigžņu sudrabā,
Pārdota dālderu zeltā,
Daugava vārdos izlietā,
Dvēselē nesasmeltā.

Daugava daudzreiz nodotā,
Daugava aizstāvētā,
Daugava Dievam debesis
Mūžīgi iezīmētā.

The Daugava

The Daugava dug by beasts,
Filled with heaven,
The Daugava in the black night
And at the dawn of a new destiny.

The Daugava chopped in pieces,
A river with concrete scars,
The Daugava filled in by men,
Its memory drowned.

The Daugava glittering silver like stars,
Sold for golden daalders.
The Daugava poured out in words,
Scattered outside the soul.

The Daugava betrayed many times,
The Daugava defended.
The Daugava eternally marked out
For God in heaven.

Aiviekste (Jāņu rīts)

Aiviekste apvelk miglu,
apjož apvārsni platu,
Noviž pie ziedošas blūzes zivis
kā sudraba lati,
Ūjina Situ un Kuju,
Vesetu vedina steigties,
Pededzei piesaka posties –
Jāņu nakts drīz beigsies.

Aiviekstes meitas aiztek
mātei nopakaļ gausas,
Vieglos vīgriežu svārkos
vairs ne vilītes sausas,
Ozolu zaļās galvās reibums
un rītausmas trīsas,
Upes un dziesmas ir garas –
Jāņu nakts tik isa.

Latvija Jāņu rītā
Vīstošu vainagu pilna,
Lietus klusi un silti līst,
Smaržīgs kā upes vilnis.

Vidzemes krastā līgo vēl,
Latgales krastā rotā,
Ietek zaļajā vasarā
Aiviekste madarotā.

The Aiviekste (Midsummer Morning)

The Aiviekste wraps itself in fog,
tying the wide horizon around its waist,
Fish sparkle like silver coins
against its flowery blouse,
The Sita and the Kuja call,
the Veseta urges to make haste,
The Pededze says get ready –
Midsummer Night will soon be over.

The Aiviekste's daughters flow
slowly at her heels,
Not a stitch left dry
in their light meadowsweet skirts,
Trembling, giddy dawn
in the green heads of the oaks,
The rivers and songs so long –
Midsummer Night so short.

Latvia on Midsummer morning
Is full of fading wreaths,
The rain so soft and warm,
Fragrant as a river wave.

The Vidzeme bank still rings with song,
The Latgale bank responds,
The ornate, adorned Aiviekste
Flows into the green summer.

Upju lirika

Dārzs pie Mēmeles

Rīts lūpas piespiedis pie aizsvīdūša loga
un miglu izkļiedis, lai kāpjot klūpu
pār savu sirdi kas nav modusies.

Aiz Mēmeles gaiss runā divām mēlēm –
es vienā mēness mācīta
un otrā mēma,
piens izlijis un mēle aizvijusies,
bet rasa saldi čukst –
iš kur ta tyla...

Tik salta rasa,

debess – pušu plauta,
un asins izkopts zvīl aiz Mēmeles.

Pār grīsi migla
man uz rokām krīt,
tīrs kreklis salocīts un
sakrīt vīli vīlē
ar dzīvi,
kuru uzdod
savam plāvējam.

Pie loga rīts,
bet sirds nav modusies.
Ass zalkša pusmēness,
raudota rasas zīle.

Tiem, kas vēl nomodā

No grīdas zīlu meldru svītras.
Kam piecier mūzika un
noklustošās balsis?
Kam ūdens vijoles, kam dzelmju čelli
Un spāru trīsas gaismas
pirkstgalos?

Es straumes ceļavējā ieklausos.

River Poetry

A garden by the Mēmele

Its lips against the misty window,
morning dispels the fog, so that as I tread, I trip
over my heart that has not wakened.

Beyond the Mēmele, the air speaks in two
tongues –
I was taught one by the moon,
in the other I am mute –
the milk is spilled, the tongue has gone,
but the dew whispers sweetly –
iš kur ta tyla...

The dew so cold,

the sky sliced open,
and the bloody scythe glints beyond the Mēmele.

The fog falls over the sedge
and onto my hands,
a clean shirt folded and
its hem falling in perfect line
with the life
it gives
its reaper.

Morning is at the window,
but the heart has not wakened.
A sharp grass-snake half moon,
a blood-red drop of dew.

To those still awake

Streaks of blue bulrushes from the floor.
Who owns the music and the fading voices?
Who the violins of water, who the cellos of the deep,
And the trembling of the dragonflies at light's
fingertips?

I listen to the tailwind of the river.

No pārsvītrotās dienas meldri aug.
Bet mūziku un balsis
atnes pati straume:
ar gadsimteņu urdzošajiem strautiem,
ar saules atspulgiem,
ar oļu gludo ādu.

Kopš zinu ceļu, klusējot to rādu.

Pēc pusnakts – ceļā.
Zvaigžņu atmirdzums;
peld apdzisušo koku garās ēnas.
Un rokas gulst ik nakti smagos airos,
kā izmēģinot saltās straumes gaitu.

Ik ieelpā tā gadusimtus skaita.

Dejas

Pār upi uzlēcis mēness.

Oboja paklanās flautai,
bet vītola zarā kā nāras mati
aizkeras vijoles stīgas.
Neškaties nošu lapā,
ieplunkšķi straumē – tu esi par vardi
noburta Ofēlija.

Starp akmeņu zaļajām bārdām
straume dejo ar tevi,
tu dejo ar mēnesi,
mēness dejo ar nakti,
nakts dejo ar diriģentu –
un burvju nūjiņa,
pirms viņa rokā salūzt, uz visiem
laikiem no mūzikas atbrīvo tevi.

The rushes grow from the crossed-off day.
But the river itself brings
the music and the voices:
with the gurgling streams of old,
with the glint of the sun,
with the smooth skin of pebbles.

Since I know the way, I silently show it.

After midnight – on the road.
The stars twinkle;
the long shadows of the trees swim by.
And every night my hands rest heavily on the oars,
as if testing the pace of the cold current.

With every breath it counts the centuries.

Dances

The moon rises over the river.

The oboe bows to the flute,
and the violin strings catch in the branch
of the willow like the hair of a mermaid.
Do not look at the music,
plunk into the water – you are Ophelia
turned into a frog.

Between the green beards of the stones
the river dances with you,
you dance with the moon,
the moon dances with the night,
the night dances with the conductor –
and the magic wand,
before it breaks in his hand,
frees you forever from the music.